

О. Д. Балдинюк

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ ЯК ОДНА З КЛЮЧОВИХ КАТЕГОРІЙ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

В умовах економічних та політичних трансформацій особливого значення набуває вирішення проблем соціального захисту населення, що гарантується конституційним правом громадян України.

Питання соціального захисту та соціальної допомоги висвітлюються у працях вітчизняних вчених Н. Борецької, В. Куценко, М. Туленкова, В. Скуратівського. Вагомий внесок у вивчення проблем соціального захисту зробили такі зарубіжні вчені як В. Артс, Р. Титмус, П. Пірсон та ін.

Вперше поняття «соціальний захист» почало використовуватись у США в 1935 році після прийняття закону «Про соціальний захист».

Існують різні підходи до поняття «соціальний захист».

В Соціальному кодексі України поняття «соціальний захист» трактується як «система державного гарантування прав громадян України на матеріальне забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та інших випадках, передбачених законодавством України» [5].

Холостова Є. І. соціальний захист розглядає як «сукупність законодавчо визначених економічних, соціальних, юридичних гарантій і прав, соціальних інститутів та установ, що забезпечують їх реалізацію та створюють умови для підтримки життєзабезпечення і діяльного існування різних соціальних верств і груп населення, передусім соціально вразливих» [4].

Найбільш концептуальні права та свободи людини закріплені у Загальній декларації прав людини, Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права, Європейському кодексі соціального

забезпечення, Конвенції про права дитини та ряді інших міжнародних та нормативно-правових документах України.

Загальна декларація прав людини (ст. 25) проголошує: кожна людина має право на такий життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд та необхідне соціальне обслуговування, який є необхідним для підтримання здоров'я і добробуту її самої та членів її сім'ї [1].

Міжнародна організація праці (МОП) розглядає поняття соціального захисту як загальну базову соціальну підтримку всім громадянам, незалежно від внесків або тривалості їх трудового стажу. Говорячи про міжнародні трудові норми, соціальний захист включає в себе такі 9 складових як:

- допомога по безробіттю;
- медична допомога;
- допомога внаслідок хвороби;
- допомога сім'ям з дітьми;
- у випадку втрати годувальника;
- допомога у зв'язку з народженням дитини;
- за інвалідністю;
- за віком;
- внаслідок виробничого травматизму і професійного захворювання.

Право на соціальний захист людини прописаний і в основному Законі держави – Конституції України. Зокрема у статті 48 наголошується, що «кожен має право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг, житло» [2].

Важливою, на наш погляд, є стаття 46 Конституції України, яка встановлює, що «громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової

втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом» [2].

Серед основних складових державної політики можна виділити наступні:

- 1) гарантування громадянам України прав на соціальний захист;
- 2) посилення матеріальної підтримки найбільш соціально незахищених верств населення;
- 3) своєчасне надання адресної допомоги.

Основні *напрями* державної політики щодо соціального захисту населення України полягають у:

- підвищенні якості життєдіяльності населення, досягненні високих соціальних стандартів та нормативів;
- сприянні розвитку людських ресурсів, повноцінному відтворенню людського потенціалу, що передбачає, в тому числі, розбудову та модернізацію соціальної інфраструктури;
- створенні умов для реалізації соціального потенціалу людини;
- реформування системи оплати праці, підвищення її стимулюючої ролі у структурі грошових доходів населення;
- трансформації ринку праці та сфери зайнятості населення;
- покращанні послуг в охороні здоров'я, створенні системи загальнообов'язкового державного медичного страхування;
- гарантуванні і рівності умов при набутті загальної освіти;
- вирівнюванні рівнів життя окремих груп населення, недостатня забезпеченість яких пов'язана з об'єктивними причинами;
- створення умов для соціальної адаптації осіб з обмеженими фізичними можливостями, у т.ч. умов для навчання і працевлаштування відповідно до стану здоров'я;
- створенні сучасної системи соціальних послуг [3].

Соціальний захист включає в себе пасивні та активні заходи підтримки населення. До пасивних можна віднести соціальну допомогу сім'ям або окремим особам, які її потребують. Соціальна допомога за своєю суттю є адресною, так як надається лише тим, хто її потребує. Активні заходи виконують превентивну функцію та спрямовані на запобігання ситуацій, що загрожують добробуту населення. Сюди можна віднести соціальне страхування, програми зайнятості, охорони здоров'я, а також програми сприяння освіти та підвищення кваліфікації.

Перспективи подальших досліджень полягають у поглибленому вивченні та виробленні конкретних пропозицій щодо соціального захисту населення, спрямованих на забезпечення оптимального розвитку соціальних відносин та задоволення потреб суспільства як загалом, так і окремого громадянина.

Список використаних джерел:

1. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_015
2. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
3. Кравченко М. В. Регіональні пріоритети державної політики у сфері соціального захисту населення України / М. В. Кравченко // Актуальні проблеми державного управління. – 2008. – № 2. – С. 229-238. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2008_2_31
4. Социальная работа: теория и практика: Учеб. пособие / Отв. ред. Е.И.Холостова, А.С.Сорвина. – М.: ИНФРА-М, 2001. – 427 с.
5. Українські Закони. Соціальний кодекс України: Проект / В. С. Журавський та ін., Християнсько-демократична партія України. – К.: Логос, 1998. – 319 с.